

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 3 (73) 2013

Миколаїв
2013

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

К.М. Думенко, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., доц.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; А.П. Орлюк, д.б.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 2 від 29.10.13 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, www.mnau.edu.ua, e-mail: visnik@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2013

ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

В.М. Метелиця, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Обґрунтовано положення про те, що управління аграрною галуззю стає можливим завдяки визнанню специфічних складових аграрного сектора в якості об'єктів бухгалтерської професії. Проведено дослідження таких складових аграрного сектора: біологічної (в частині об'єктів обліку біологічного капіталу та процесу сільськогосподарської діяльності), агротехнічної (об'єкт обліку – процес виробництва органічної продукції (сировини) та фінансової (об'єкт обліку – фінансовий капітал).

Ключові слова: об'єкти бухгалтерської професії, біологічний капітал, органічне виробництво, фінансовий капітал.

Постановка проблеми. Пізнавальна діяльність суб'єктів бухгалтерської професії (бухгалтерів) в аграрній галузі спрямовується на вивчення специфічних складових аграрного сектора. Такі складові слід розглядати як об'єкти бухгалтерської професії, які формують запит до рівня компетентності бухгалтерів і визначають межі їх пізнавальної діяльності. На жаль, проблема означення специфічних складових аграрного сектора залишилася без належної уваги вчених, що не сприяло і розбудові аграрного сегменту бухгалтерської професії. Саме тому наукове обґрунтування галузевих об'єктів бухгалтерської професії, які виходять за межі підприємства і показують загальний стан «живої економіки» та віртуального сектора, є актуальним дослідженням, оскільки дозволяє показати проблеми, що потребують пріоритетних заходів щодо їх вирішення на рівні аграрної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним аспектам розвитку професії бухгалтера, в тому числі і на галузевому рівні, присвячено публікації Г.Г. Кірейцева, В.М. Жука, Л.В. Чижевської [3] та інших вчених. У попередніх дослідженнях нами було виділено шість складових аграрного сектора, які включають в себе об'єкти обліку та об'єкти статистичних спо-

стережень. Було розглянуто організаційно-господарську, інфраструктурну, інтелектуально-інноваційну та біологічну (в частині земельного капіталу) складові аграрного сектора. В результаті досліджень зроблено висновок про те, що саме діяльність бухгалтерів, спрямована на представлення інформації про об'єкти бухгалтерської професії, дає уявлення про проблеми розвитку аграрної галузі, що потребують корегування державної аграрної політики. Серед таких проблем: відсутність соціальної відповідальності високоінтегрованих корпоративних структур, знищення сільської інфраструктури і зайнятості, низький рівень винахідницької активності інновацій, безкоштовний експорт висококваліфікованих фахівців та інноваційної продукції.

Метою дослідження є поглиблене вивчення таких об'єктів бухгалтерської професії в аграрному секторі, як біологічна (в частині біологічного капіталу та процесу сільськогосподарської діяльності), агротехнічна та фінансова складові аграрного сектора.

Виклад основних результатів дослідження. Біологічна складова є найбільш важливою в аграрному секторі, оскільки крім земельного капіталу включає й інші об'єкти «живої економіки»: біологічний капітал (тварини, рослини, сільськогосподарська продукція) та процес контрольованої біологічної трансформації (сільськогосподарська діяльність).

Дослідження біологічного капіталу показує, що в структурі груп поточних біологічних активів рослинництва за період 1990-2011 рр. зросли посівні площі населення (вже займають майже третину посівів), особливо ті, які зайняті посівами зернових і зернобобових культур, та стрімко скоротилися площі підприємств, особливо під кормовими культурами. У сільськогосподарських підприємствах спостерігається динаміка збільшення площ посівів ґрунтово – виснажливих поточних біологічних активів, які займають вже понад 60% в структурі основних культур (це рідіак, кукурудза, олійні, соняшник на зерно).

Значного скорочення протягом 1990-2011 рр. зазнали площі довгострокових біологічних активів рослинництва. Це стосується як підприємств (особливо їхніх хмільників та плодо-

ягідних), так і господарств населення. Останні, до речі, займають понад половину всіх площ багаторічних насаджень.

Динаміка посівних площ біологічних активів за період 1990-2011 рр. обумовила відповідні зміни в структурі виробництва продукції рослинництва, майже 40% якої сьогодні виробляється господарствами населення. Тоді як на підприємствах спостерігається скорочення виробництва по всіх без винятку групах культур (найбільше по кормових, картоплі, овоче-баштанних), в господарствах населення, навпаки, обсяги виробництва продукції рослинництва по групах культур зростають (особливо по зернових та зернобобових, технічних культурах). Протягом 1990-2011 рр. в сільськогосподарських підприємствах швидкими темпами збільшилося виробництво експортоорієнтованої продукції (кукурудзи, олійних та соняшнику на зерно – майже половина в основній продукції); та стрімко скоротилася кормова база – кукурудза на силос та зелений корм.

Як і в рослинництві, в тваринництві України значну частку (майже половину) сьогодні займає поголів'я господарств населення. Проте, і в господарствах населення, і в сільськогосподарських підприємствах спостерігається скорочення поголів'я біологічних активів тваринництва (найбільшого падіння за період 1990-2011 рр. зазнало поголів'я великої рогатої худоби в підприємствах).

Аналіз статистичних даних щодо руху додаткових біологічних активів тваринництва (приплоду) за період 2001-2011 рр. показує, що сільськогосподарські підприємства спрямували свої потужності на високорентабельне птахівництво та свинарство.

Внаслідок змін у структурі біологічних активів тваринництва протягом 1990-2011 рр. змінилася, відповідно, і структура виробництва основних видів продукції тваринництва: збільшилася частка м'яса у забійній вазі, вироблена господарствами населення (за рахунок зростання виробництва м'яса ВРХ вона досягла понад 40%). В той же час підприємства, відмовившись від виробництва м'яса ВРХ, збільшили виробництво м'яса птиці і яєць, як найбільш рентабельної продукції, яка покриває понесені витрати в межах одного операційного циклу. Як показують

статистичні дані за період 1990-2011 рр., в сільськогосподарських підприємствах суттєво скоротилися обсяги виробництва молока, яєць, вовни та меду.

Скорочення промислового виробництва продукції тваринництва ставить Україну в залежність від імпортової продукції, тим більше, що, за дослідженнями О.Ю. Біленького, світове виробництво продукції тваринництва характеризується стрімким зростанням її експорту [4, с. 113]. Для забезпечення дотримання раціональних норм споживання продукції тваринництва та захисту вітчизняного виробника від імпорту м'яса В.Я. Месель-Веселяк та автори пропонують низку заходів: у молочному скотарстві – підвищення в структурі раціонів худоби повноцінних концкормів, сіна, сінажу та коренеплодів; у м'ясному скотарстві – підвищення інтенсивності відгодівлі худоби; у свинарстві – впровадження чіткої системи роботи племінних господарств і методів селекції та відтворення поголів'я; у птахівництві – розширення мережі фірмової торгівлі продуктами птахівництва; у вівчарстві – застосування промислового схрещування овець [5, с. 25-31]. На спеціалізації галузей тваринництва у великотварних підприємствах, спроможних до інтенсивного власного кормовиробництва, наголошує В.Я. Амбросов [6, с. 40].

З рухом біологічного капіталу тісно пов'язана агротехнічна складова аграрного сектора, яка в сучасних умовах перш за все характеризується рівнем впровадження органічного виробництва, тобто відмовою від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. В Україні це питання законодавчо не врегульоване і держава обмежується лише моніторингом статистичних даних.

Протягом 1990-2011 рр. сільськогосподарські підприємства поступово збільшили площу, мінеральними добривами, практично відмовившись від внесення органічних (гною, компосту, пташиного посліду). Відбулося не просто зменшення внесення органічних добрив, а практичне його припинення по всіх групах культур.

Така ситуація загострює проблему збереження родючості ґрунтів, яка ще більш ускладнюється збільшенням обсягів використання засобів захисту рослин (гербіциди, стимулятори

росту, фунгіциди) та практичною відсутністю заходів по вапнуванню ґрунтів для усунення їх надлишкової кислотності та гіпсування ґрунтів для ліквідації їх надлишкової лужності.

Таким чином, вітчизняні товаровиробники відмовляються від виробництва органічної продукції, ціни на яку, за дослідженнями В.І. Артиш, зазвичай на 10-50% (а в окремих випадках навіть на 100-200%) вищі, ніж на звичайну продовольчу продукцію [7, с. 22]. Стримуючими факторами на шляху формування органічного агровиробництва О.Т. Дудар називає відсутність механізму сертифікації екологічно чистої продукції; відсутність державної системи контролю, яка була б акредитована на національному і міжнародному рівнях; нерозвиненість ринків збуту органічної продукції [8, с. 33].

Заключною складовою, виділеною нами, є фінансова складова аграрного сектора, яка визначається рівнем державної підтримки у формі бюджетного фінансування та пільгового оподаткування. Обидві форми є об'єктом нормативного регулювання та бухгалтерського і статистичного обліку.

За період 2008-2011 рр. рівень державної підтримки агропромислового виробництва скоротився, а структура суттєво змінилася: понад 80% займають податкові пільги (акумуляція податку на додану вартість за спеціальним режимом, дотації від переробних підприємств за молоко і м'ясо в живій вазі). Існуючий на сьогодні низький рівень державної підтримки сільського господарства порівняно, наприклад, з країнами Європейського Союзу і США не дає можливості говорити про налагодження конкурентних зовнішньоторговельних відносин. Підтвердженням цьому є розрахунки А.С. Шолойко, які показують, що у 2009 році в Україні показник PSE (підтримка сільгоспвиробників, що включає підтримку ринкової ціни та бюджетні трансферти на одиницю продукції, на основі доходу тощо) склав 77,1 дол. США/га (2,1% ВВП), показник TSE (сукупна підтримка сільського господарства) – 82,1 дол. США/га (2,9% ВВП), тоді як в країнах ЄС – 1101,6 дол. США/га (0,7% ВВП) та 719,7 дол. США (0,8% ВВП) відповідно [9, с. 43]. Саме виходячи з таких даних, А.Д. Тулуш та О.Д. Радченко відстоюють диференційований підхід до прямого оподаткуван-

ня різних категорій сільськогосподарських товаровиробників шляхом встановлення ставок земельних платежів залежно від розмірів рентних доходів, паралельного існування податку на прибуток і податку за сільськогосподарські угіддя, спрямування частини акумульованих коштів податку на додану вартість на потреби інноваційного розвитку агропромислового виробництва, введення спеціального механізму справляння соціальних внесків на рівні мінімального страхового внеску. В бюджетному фінансуванні Україна виконуватиме зобов'язання, взяті перед Світовою організацією торгівлі, а тому передбачається ріст не пов'язаних з конкретним продуктом програм підтримки (не менше двох третин загального обсягу) [5, с. 83, 84, 87].

Висновки. В процесі досліджень ми дійшли висновку про те, що специфічні складові аграрного сектора стають керованими завдяки їх ідентифікації як об'єктів бухгалтерської професії. В процесі пізнавальної діяльності суб'єкти професії (бухгалтери) застосовують формальні та неформальні інститути («правила гри»), свій рівень знань і навичок з метою представлення користувачам інформації про факти «живого» та «віртуального» сегменту економіки. Говорячи про пріоритетність збереження першого, не слід забувати про значущість другого в аграрній галузі.

Нами досліджено такі складові аграрного сектора: біологічна (в частині об'єктів обліку біологічного капіталу та процесу сільськогосподарської діяльності); агротехнічна (об'єкт обліку – процес виробництва органічної продукції (сировини) та фінансова (об'єкт обліку – фінансовий капітал). Керованість цих складових стає можливою завдяки їх визнанню як об'єктів бухгалтерської професії. Після їх вивчення стають зрозумілими проблеми аграрної економіки, на які повинна спрямовуватися підтримка держави. До вже визначених проблемних питань слід також віднести такі: неконтрольоване нарощування обсягів виробництва ґрунтово виснажливих культур (ріпак, кукурудза, олійні, соняшник на зерно) збільшує деградацію ґрунтів; концентрація сільськогосподарських підприємств на високо-рентабельному птахівництві та свинарстві зумовлює потребу в імпорті інших дефіцитних продуктів; сучасна агротехніка не

дає можливостей впровадження широкомасштабного органічного землеробства; конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції знижена через незначний рівень державної підтримки сільського господарства порівняно з країнами Європейського Союзу, США.

Список використаних джерел:

1. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки [Текст] : монографія / Г.Г. Кірейцев ; за ред. Ф.Ф. Бутинця. — Житомир : ЖДТУ, 2007 . — 236 с. — На укр. яз.
2. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [Текст] : монографія / В.М. Жук. — К. : ННЦ «ІАЕ», 2009. — 648 с.
3. Професійна діяльність бухгалтера: аутсорсинг, ризики, захист інформації [Текст] : монографія / Л.В. Чижевська, І.М. Вигівська, А.П. Дикий, Л.С. Скакун. — Житомир : ЖДТУ, 2011. — 404 с.
4. Біленький О.Ю. Виробництво та експорт продукції тваринництва у світі [Текст] / О.Ю. Біленький // Економіка АПК. — 2012. — № 6. — С. 110 — 113.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року [Текст] / [за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка]. — [2-е вид., переробл. і допов.] — К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. — 218 с.
6. Амбросов В.Я. Шляхи відтворення тваринництва [Текст] / В.Я. Амбросов // Економіка АПК. — 2012. — № 5. — С. 37 — 40.
7. Артиш В.І. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України [Текст] / В.І. Артиш // Економіка АПК. — 2012. — № 7. — С. 19 — 22.
8. Дудар О.Т. Формування системи органічного агровиробництва [Текст] / О.Т. Дудар // Економіка АПК. — 2012. — № 8. — С. 31— 38.
9. Шолойко А.С. Тенденції державної підтримки сільського господарства [Текст] / А.С. Шолойко // Економіка АПК. — 2012. — № 5. — С. 41 — 44.

В.М. Метелица. Объекты бухгалтерской профессии в аграрном секторе.

Обосновано положение о том, что управление аграрной отраслью становится возможным благодаря признанию специфических составляющих аграрного сектора в качестве объектов бухгалтерской профессии. Проведено исследование таких составляющих аграрного сектора: биологической (в части объектов учета биологического капитала и процесса сельскохозяйственной деятельности), агротехнической (объект учета – процесс производства органической продукции (сырья) и финансовой (объект учета – финансовый капитал).

V. Metelitz. Objects of accounting profession in agricultural sector.

The thesis that the management of agricultural sector is made possible by the recognition of specific components of agrarian sector as objects of profession is grounded. The following components of agrarian sector are studied: biological (in terms of biological capital and process of agricultural activities as objects of accounting), agronomic (object of accounting – process of organic production) and financial (object of accounting – financial capital).

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

В.С. Шибанін, О.І. Котикова, Ю.А. Кормишкін.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи –
інструмент розвитку сільських територій3

О.В. Шибаніна, Р.В. Данильченко, Т.М. Борисова.

Удосконалення механізму експортно-імпортних операцій
аграрних підприємств Миколаївської області з країнами СНД12

О.М. Вишневська. Напрями і складові вдосконалення
методики оцінки зовнішнього середовища економічної системи.19

Н.М. Сіренко, Р.Є. Нікітіна. Сучасний стан садівництва та
логістика реалізаційної діяльності садівничих підприємств
Миколаївської області.....29

В.П. Ключан, Н.І. Костаневич, А.Г. Костирко.

Оцінка існуючих моделей і застосування методу „ККК” для
діагностики банкрутства37

Г.М. Рябенко. Стан та перспективи розвитку регіонального
ринку агрострахування.....43

Т.І. Лункіна. державне фінансування соціального
розвитку населення в Україні.....49

В.М. Метелиця. Об'єкти бухгалтерської професії в аграрному
секторі.54

О.Ф. Кирилюк. Державне регулювання якості і безпечності
продукції птахівництва в умовах глобалізації продовольчих
ринків61

В.А. Ткачук. Розвиток соціальної інфраструктури сільських
територій України в контексті їх сталого розвитку.69

І.Ю. Кочетова. Трансформаційне підґрунтя успішного
функціонування підприємства на ринку.....81

Г.В. Токарчук. Інтегральний метод оцінки інноваційної
складової туристичного потенціалу регіону.88

М.С. Гордієнко. Зарубіжний досвід підтримки
розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в
контексті регіонального економічного розвитку.....97

О.С. Тупчий. Методичні основи дослідження економічної ефективності виробництва продукції садівництва..... 106

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

С.Г. Чорний, О.В. Письменний, О.С. Левкова. Вивчення впливу мікродобрив (triamin radicular, granfol k та quicelum) на урожайність та якість капусти білокачанної..... 111

С.Г. Хаблак, Я.А. Абдуллаєва. Расовий склад вовчка (orobanche cumana wallr.) в посівах соняшнику в умовах північного Степу України. 116

Р.І. Беспалько, С.Ю. Хрищук. Стан використання ГІС для потреб сільського господарства..... 122

Л.В. Иванова-Ханина. Влияние гормонального состава питательной среды на интенсивность роста малины в культуре in vitro. 128

О.В. Видинієвська. Вплив технології No-till на вміст поживних елементів в чорноземі південному. 136

О.Л. Семенченко, А.С. Даніліна. Ефективність застосування біоглобіну на посівах буряка столового у повторній культурі на зрошенні дощуванням в умовах північного Степу України. 144

О.О. Гаврюшенко. Обґрунтування динаміки щільності складання моделей техноземів при сільськогосподарському освоєнні в умовах Нікопольського марганцеворудного басейну. 149

І.П. Сатановська. Оцінка моделей технологій вирощування кукурудзи на силос середньостиглого гібрида Моніка 350 МВ. .. 155

О.Т. Бусенко. Функція гіпофіза, наднирників і сім'яників у бичків за зниженого рівня згодовування молока. 162

А.В. Гуцол. Перетравність поживних речовин раціону і баланс азоту у свиней при згодовуванні ферментних препаратів..... 168

І.Ю. Горбатенко. Методи молекулярної біології в детекції та типуванні патогенних вірусів та бактерій 174

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

В.С. Шобанін, Л.П. Шобаніна, В.Г. Богза. Розрахунок сталевих каркасів з універсальних елементів змінного перерізу з гнучкою стінкою 180

С.М. Анастасенко, В.А. Гайворонський. Аналіз параметрів системи сервоприводу модернізованої газорізальної машини....	186
Л.І. Бугрім, І.С. Білюк, О.С. Кириченко. Підвищення ефективності електропривода стенда для налагодження паливорегулюючої апаратури.....	193
І.С. Швець, В.Г. Жекул, С.Г. Поклонов, О.П. Смірнов, Ю.І. Мельхер, В.В. Литвинов, С.В. Конотов, О.В. Хвоцан, Є.І. Залого. Електророзрядний спосіб відновлення продуктивності артезіанських свердловин	201

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 3(73) – 2013

Технічний редактор: *О.М. Кушнарьова.*
Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексєєв.*

Підписано до друку 29.10.2013. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,2.
Тираж 300 прим. Зам. № ____ . Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.